

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
WOOLF, VIRGINIA

Doamna Dalloway / Virginia Woolf; trad.: Petru Creția.
- Ed. a 2-a. - București: RAO International
Publishing Company, 2009
ISBN 978-973-54-0107-8

I. Creția, Petru (trad.)

821.111-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.rao.ro, www.raobooks.com

VIRGINIA WOOLF
Mrs. Dalloway
© The Estate of Virginia Woolf, 1925

Traducere din limba engleză
PETRU CREȚIA

Ilustrația copertei
HENRI MATISSE
Lecția de pian (detaliu)

© RAO International Publishing Company, 2008
pentru versiunea în limba română

ISBN 978-973-54-0107-8

Doamna Dalloway spuse că are să cumpere ea însăși florile.

Pentru că Lucy avea de lucru până peste cap. Ușile urmau să fie scoase din balamale; oamenii lui Rumpelmayer erau pe cale să sosească. Și, de altfel, se gândi Clarissa Dalloway, ce dimineată! – proaspătă, răsărită parcă unor copii pe țărmul mării.

Ce escapadă! Ce salt în adânc! Așa i se păruse întotdeauna la Bourton când, cu un mic scârțâit al balamalelor pe care îl auzea și acum, deschidea larg ferestrele și se cufunda în aerul de afară. Ce proaspăt, ce calm, mai liniștit decât acesta de acum, firește, era aerul zorilor de atunci; ca un clipocit de val; sărutul unui val; înghețat și tăios și totuși (pentru o fată de optsprezece ani cum era ea atunci) solemn, dacă simțea ce simțea ea atunci, stând acolo, la fereastra deschisă, că dintr-o clipă în alta urma să se întâmple ceva zguduitor; privind la flori, la arborii din care se despletea fumul, la ciorile care urcau, coborau; stând și privind, până când Peter Walsh i-a spus: „Reverie printre legume?” – asta era? – sau: „îi prefer pe oameni conopidelor” – asta era? Spusese asta probabil la micul dejun într-o dimineată când ea ieșise pe terasă – Peter Walsh. Urma să se întoarcă din India zilele astea, în iunie sau iulie, uitase în care anume, pentru că scrisorile lui erau groaznic de plicticoase; ce-ți rămânea în amintire erau vorbele lui; ochii lui, briceagul lui, zâmbetul lui, aerul lui morocănos și, după irosirea absolută a milioane de lucruri – ce ciudat! – câteva vorbe ca acestea, despre verde.

Se încordă puțin pe bordură, așteptând să treacă furgoneta lui Durntall. O femeie încântătoare, gândi Scrope Purvis despre ea (o cunoștea cum prea bine cunoști pe cineva care locuiește la un pas de tine în Westminster); are ceva de pasăre, de gaită, verde-albastru, ușor, vioi, deși are peste cincizeci de ani și e foarte albită de când cu boala ei. Stătea acolo sus, pe bordură, fără să-l vadă, așteptând să traverseze, foarte dreapta.

Când ai locuit în Westminster – câți ani sunt de atunci? peste douăzeci – simți, chiar în toiul traficului sau veghind noaptea, Clarissa era sigură, o tăcere anume, ceva solemn; o indescifrabilă pauză; o încremenire (dar s-ar putea să fie de vină inima ei, atinsă, din cât i se spusese, de gripă) înainte ca Big Ben să înceapă să bată. Gata! Dangatul porni, întâi o avertizare, muzicală; apoi, ora, irevocabilă. Cercurile de plumb se topeau în aer. Uite ce proști suntem, se gândi ea, traversând Victoria Street. Că numai Cerul știe de ce ne e drag lucrul acesta așa, cum îl vedem așa, înfiripându-l, clădindu-l în jurul nostru, nimicindu-l, creându-l în fiecare clipă din nou; dar fapăturile cele mai jerpelite, cele mai părăginite ruine așezate pe praguri de porți (își beau decăderea) fac ca și noi; nu le poate veni de hac, era sigură, nici o lege, tocmai din pricina aceasta; le e dragă viața, în ochii oamenilor, în pașii lor sprinteni, apăsăți sau greoi; vuietul și zarva; trăsurile, automobilele, omnibuzele, camioanele, purtătorii de reclame pașind târșăit sau legănat; fanfare; flașnete; în triumful și zângănitul și ciudata, ascuțita cântare a vreunui avion deasupra era ce îi era ei drag; viața; Londra; această clipă de iunie.

Pentru că mijlocul lui iunie era. Războiul se terminase, mai stăruia doar pentru unii ca doamna Foxcroft de la ambasadă, căreia i se mistuia inima de durere noaptea trecută pentru că băiatul acela drăguț fusese ucis și acum vechea Manor House trebuia să revină unui văr; sau lady Bexborough, care, după cât se spunea, deschisese o tombolă cu telegrama în mână, John, favoritul ei, ucis; dar se terminase, slavă Domnului – se terminase. Era iunie. Regele și regina erau la palat. Și pretutindeni, deși era încă atât de devreme, se auzea un tropot, o vânzoleală

de ponei în galop, ciocniturele croselor de crichet; lorzi, Ascot, Ranelagh și toți ceilalți; înfășurați cu toții în năvodul lin al aerului dimineții, cenușiu-albastru, care, cu scurgerea zilei, avea să-i scoată din faldurile lui și să depună pe terenuri și peluze poneii săltăreți, ale căror picioare dinainte abia izbeau pământul că și scăpărau în sus, pe tinerii involburați, pe fetele râzând în muse-linele lor străvezii și care, chiar acum, după ce dansaseră o noapte întreagă, își scoteau la plimbare absurdii câini lănoși; și chiar acum, la ora aceasta, bătrâne doamne discrete fâșneau în automobilele lor după treburi de taină; iar negustorii nu-și găseau astâmpăr în spatele vitrinelor lor cu imitații și cu diamante, cu adorabile vechi broșe verzi ca marea, în monturi din secolul al optsprezecelea, menite să-i ispitească pe americani (numai că omul trebuie să fie econom, nu să cumpere pripit daruri pentru Elizabeth), și ea, de asemenea, care iubea toate acestea așa cum le iubea, cu o patimă absurdă și fidelă, care făcea parte din ele, de vreme ce ai ei fuseseră curteni cândva, în vremea regilor George, ea, de asemenea, urma chiar în noaptea aceea să aprindă și să ilumineze; să dea o serată. Dar, ce ciudat, în timp ce pătrundea în parc, tăcerea; ceața; freamătul; rațe înotând lin, fericite; păsări mergând legănat umflate în pene; și cine venea spre ea, cu spatele la clădirile guvernământului, în chipul cel mai nimerit, ducând o servietă cu emblema regală pe ea, cine dacă nu Hugh Whitbread; vechiul ei prieten Hugh – admirabilul Hugh!

– Bună dimineată, Clarissa! spuse Hugh, forțând puțin tonul (se cunoșteau de copii). Încotro?

– Îmi place să umblu prin Londra, spuse doamna Dalloway. Zău că-i mai plăcut decât la țară.

Veniseră, vai, să consulte medici. Alții vin să vadă expoziții; să meargă la Operă; să-și scoată fetele în lume; menajul Whitbread venea „să consulte medici“. De câte ori n-o vizitase Clarissa pe Evelyn la un sanatoriu sau altul! Evelyn e iarăși bolnavă? Evelyn nu se simte bine deloc, spuse Hugh, făcând o grimasă și umflându-și puțin trupul, trupul lui plin, impunător,

foarte bine făcut, perfect înveșmântat (era, de obicei, aproape prea elegant, probabil însă că așa trebuia, ținând seama de măruntă lui slujbă la Curte). Voia să sugereze în felul acesta că soția lui suferă de o boală internă, nimic grav, vechea lui prietenă, Clarissa Dalloway, îl înțelege perfect fără să mai fie nevoie să spună el ce anume. O, da, firește, înțelege; ce mizerie; și se simți emoționată ca o soră și totodată ciudat de jenată din pricina pălăriei sale. Nu tocmai pălăria potrivită pentru dimineața devreme, nu-i așa? Întotdeauna în prezența lui Hugh, care acum se grăbea să plece, salutând-o cu o înălțare puțin exagerată a pălăriei și asigurând-o că arată ca o fată de optsprezece ani și, firește, avea de gând să vină diseară la serata ei, Evelyn ținea neapărat, numai că are să întârzie puțin, după recepția de la Palat, unde trebuia să-l ducă pe unul dintre băieții lui Jim – întotdeauna se simțea puțin în inferioritate lângă Hugh; ca o elevă; legată însă de el, în parte pentru că îl știa de când lumea, și-apoi îl socotea totuși băiat bun în felul lui, deși pe Richard îl exaspera groaznic, cât despre Peter Walsh, el n-o iertase nici acum pentru această prietenie.

Putea să-și amintească scenă după scenă, la Bourton – Peter furios; Hugh, deși nici pe departe pe măsura lui, totuși nici cum afirma Peter, un imbecil absolut; nici chiar o căpățână de frizer, nimic mai mult. Când maică-sa, o femeie bătrână, îl ruga să nu mai vâneze ori s-o însoțească la Bath, făcea ce-i cerea fără murmur; era, într-adevăr, lipsit de egoism, iar a spune, ca Peter, că nu avea nici inimă, nici minte, nimic decât manierele și buna creștere a unui gentleman englez, asta nu putea spune decât dragul ei Peter în momentele lui cele mai proaste; și putea fi insuportabil; putea fi imposibil; dar ce încântător tovarăș de drum pe o dimineață ca asta!

(Iunie scosese la iveală toate frunzele arborilor. Mamele din Pimlico dădeau pruncilor să sugă. Marina transmitea Amiralității mesaj după mesaj. Arlington Street și Piccadilly păreau să încingă până și aerul parcului și să ridice, fierbinte, sclipitor,

frunzele lui, pe valurile acelei divine vitalități atât de dragă ei. Să danseze, să calărească – Clarissa adorase toate acestea.)

Puteau foarte bine să fie departe unul de altul veacuri întregi, ea și cu Peter; ea nu-i scria niciodată, iar scrisorile lui erau așa de seci; dar adesea, pe neașteptate, o năpădea un gând. Dacă ar fi cu mine acum, oare ce-ar spune? – anume zile, anume privești i-l aduceau înapoi, cu seninătate, fără vechea amarăciune; ceea ce era, poate, răsplata pentru că ți-a fost cineva drag; iată, se întorceau în centrul parcului St James pe o dimineață frumoasă – se întorceau cu adevărat. Dar Peter – oricât de frumoasă ar fi fost ziua, arborii, iarba, și fetița în roz – Peter nu vedea niciodată nimic din toate acestea. Dacă-l îndemna ea să privească, își pune ochelarii; privea. Ceea ce-l interesa însă pe el era starea lumii; Wagner, poezia lui Pope, iarăși și iarăși caracterele oamenilor, și defectele sufletului ei. Cum o mai certa! Cum se mai înfruntau! Are să se mărite cu un prim-ministru și are să-și primească oaspeții din înaltul unor trepte; gazda perfectă o numea el (și ea plânse din pricina asta în camera ei de culcare), avea stofa unei gazde perfecte, îi spunea el.

Astfel că iată, și acum, în parcul St James, continua să-l înfrunte, să-i demonstreze că bine făcuse nemăritându-se cu el. Da, bine făcuse. Pentru că într-o căsnicie, între oameni care trăiesc zi de zi în aceeași casă trebuie să existe un dram de libertate, un dram de independență; ceea ce Richard îi acorda, și ea lui. (Unde era în dimineața asta, de pildă? Vreun comitet, nu-l întreba niciodată.) Cu Peter însă totul trebuia împărțit; totul trebuia lămurit. Ceea ce era de nesuportat, iar când asta a dus la scena din grădina cea mică, lângă izvor, a fost obligată să rupă cu el, altfel ar fi fost nimiciți, pierduți amândoi, era convinsă de asta; totuși purtase în ea, pretutindeni, ani de-a rândul, ca pe o săgeată înfiptă în inimă, tristețea, tortura; și apoi oroarea clipei când cineva i-a spus că s-a însurat cu o femeie întâlnită pe vapor, în drum spre India! N-are să uite niciodată toate acestea! Rece, fără inimă, o mironosiță, așa îi spunea. N-are să înțeleagă niciodată cât o iubește. De bună seamă însă că femeile acestea din

India înțelegeau – stupide, dragute, frivole femei de nimic. Și-apoi era o milă de prisos. Era absolut fericit, o asigura el – absolut fericit, deși nu făcuse nimic de care să se poată vorbi; viața lui întreagă se irosise în zadar. Și-acum se mai gândea la asta cu mânie.

Ajunsesse la poarta parcului. Zăbovi o clipă, uitându-se la omnibuzele de pe Piccadilly.

Acum nu mai spunea despre nimeni din lume că e așa sau altfel. Se simțea foarte tânără; și totodată nespus de bătrână. Pătrundea, ca o lamă de cuțit, în orișice; și totodată rămânea afară, privind. Avea, în timp ce se uita la taxiuri, senzația durabilă că este afară, afară, departe, în largul mării, și singură; avusesse întotdeauna sentimentul că este tare, tare primejdios să trăiești fie și o singură zi. Nu că s-ar fi crezut inteligentă, sau foarte ieșită din comun. Cum izbutise să treacă prin viața cu ajutorul puținelor mlădițe de cunoaștere pe care i le dăduse Fräulein Daniels? Nu-și putea da seama. Nu știa nimic; nici limbi, nici istorie; ajunsese să nu citească mai nimic, doar câte o carte de memorii, în pat; și cu toate acestea, spectacolul era pentru ea absolut fascinant; totul; trecerea mașinilor; și nu avea să mai spună despre Peter, nu avea să mai spună despre ea însăși, „sunt așa sau așa“.

Singurul ei dar era să cunoască oamenii aproape instinctiv, se gândi ea, mergând. Pune-o într-o încăpăre cu cineva, odată-și zburlește spinarea ca o pisică; sau toarce. Devonshire House, Bath House, casa cu papagalul de porțelan, cândva le văzuse pe toate iluminate; și își amintea de Sylvia, de Fred, de Sally Seton – de o mulțime de oameni; și că a dansat noaptea întreagă; și căruțele trecând, greoaie, spre piață; întoarcerea cu mașina acasă, prin parc. Își amintea cum aruncase odată un șiling în Serpentine. De amintit, oricine își amintește; ce îi era ei drag era asta, aici, acuma, în fața ei; doamna asta grasă din birjă. Și atunci are vreo importanță, se întreabă ea, îndreptându-se către Bond Street, are vreo importanță că trebuie în mod inevitabil să înceteze cu totul? Toate acestea trebuie să se desfășoare mai departe fără ea;

oare o supără lucrul acesta? Sau nu cumva ajungi să te consolezi cu credința că moartea e un sfârșit absolut? Dar că, într-un fel sau altul, pe străzile Londrei, în fluxul și refluxul lucrurilor, aici, acolo, ea supraviețuia, Peter supraviețuia, trăiau fiecare în celălalt, ea fiind parte, era ferm convinsă, din arborii de acasă; din casa de aici, așa urâtă cum era și gata să se destrame în praf și pulbere: parte din oameni pe care nu-i întâlnise niciodată; fiind desfășurată ca o ceață între cei pe care îi știa bine, care o înălțau în crengile lor așa cum văzuse ea că arborii înălță ceața, care însă se răspândește mereu mai departe, viața ei, ea însăși. Dar la ce visa în timp ce privea în vitrina lui Hatchard? Ce încerca să regăsească? Ce imagine a unor albe zori la țară, în timp ce citea în cartea deschisă:

„De-a soarelui arșiță să nu te mai temi
Nici de al iernii aspru crivăț.“

Evul acesta târziu din experiența universului a făcut să izvoarscă în ei toți, în toți bărbații și femeile, o fântână de lacrimi. Lacrimi și tristeți; curaj și răbdare; o ținută perfect onestă și stoică. Gândește-te, de pildă, la femeia pe care ea o admira cel mai mult, lady Bexborough, deschizând bazarul.

Uite *Plimbări și nostimade* a lui Jorrocks; uite *Buretele săpunit*, uite *Memoriile și Vânători în Nigeria* ale doamnei Asquith, toate deschise. Nenumărate cărți, dar parcă nici una potrivită s-o duci lui Evelyn Whitbread, la sanatoriu. Nimic în stare s-o amuze și s-o facă pe această femeie mărunțică și nespus de uscată să aibă, la intrarea Clarissei, măcar pentru o clipă, o înfățișare cordială; înainte să se aștearnă la obișnuita discuție interminabilă despre bolile de femei.

Ce mult ar fi dorit asta, ca oamenii să se arate încântați când apare ea, se gândi Clarissa, și se întoarse, luând-o înapoi spre Bond Street, plictisită, pentru că era o neghiobie să faci ceva din motive străine. Mai degrabă ar fi vrut să fie unul din oamenii aceia care, ca Richard, făceau un lucru pentru lucrul acela, câtă

vreme ea – cugeta, așteptând să traverseze – din două lucruri pe unul nu-l făcea așa, pur și simplu pentru că trebuia făcut, pentru el însuși, ci pentru a-i face pe oameni să creadă una sau alta; stupiditate perfectă, își dădea seama (iar acum agentul de circulație își înalță mâna), pentru că nimeni, nici măcar o clipă, nu se lăsa amăgit. O, dacă și-ar putea trăi încă o dată viața! se gândi ea, continuând să se îndrepte spre trotuar, dacă ar fi putut până și să arate altfel!

Ar fi fost, în primul rând, oacheșă ca lady Bexborough, cu pielea ca un pergament șifonat și cu ochii frumoși. Ar fi fost, ca lady Bexborough, lentă și impozantă; cam trupeșă; interesată de politică exact ca un bărbat; cu o vilă la țară; foarte demnă, foarte sinceră. În loc de asta, avea o figură îngustă, ca un arac; o față mică și ridicolă, ascuțită, ca de pasăre. Că avea ținută, asta era adevărat; și mâini și picioare delicate; și se îmbrăca bine față de puținul cât îl cheltuia. Dar acum adesea trupul acesta pe care-l purta (se opri să privească o pictură olandeză), trupul acesta, cu tot ce putea el, părea să nu fie nimic – absolut nimic. Avea senzația extrem de bizară că este invizibilă; nevăzută; necunoscută; că acum nu mai e vorba de măritiş, de avut copii, ci că există doar înaintarea aceasta uimitoare și aproape solemnă împreună cu toți ceilalți, pe Bond Street, că este doar doamna Dalloway; nici măcar Clarissa; că este doamna Richard Dalloway.

Bond Street o fascina; Bond Street devreme dimineața, în vara timpurie; cu drapelele fluturând; cu magazinele sale; fără paradă; fără fast; un sul de tweed în magazinul de unde tatăl ei își cumpărase costumele timp de cincizeci de ani; câteva perle; somon pe un bloc de gheață.

„Asta-i tot“, spuse, privind în magazinul de pescărie. „Asta-i tot“, repetă, zăbovind o clipă la vitrina unui magazin de mănuși unde, înainte de război, puteai să-ți cumperi mănuși aproape perfecte. Iar bătrânul ei unchi William avea obiceiul să spună că o lady se cunoaște după încălțăminte și după mănuși. Unchiul William se întorsese în pat într-o bună dimineață, în timpul războiului. Spusese „Mi-a fost de-ajuns“. Mănuși și pantofi;

avea o pasiune pentru mănuși; dar propriei sale fiice, Elizabeth, ei nu-i păsa nici un pic nici de una, nici de alta.

Nici un pic, se gândi ea, continuând să meargă pe Bond Street către un magazin unde i se rezervau flori când dădea o serată. Lui Elizabeth îi păsa mai mult decât de orice de câinele ei. Casa întreagă mirosea azi-dimineață a catran. Totuși, mai bine bietul Grizzle decât domnișoara Kilman; mai bine răpciugă și catran și toate celelalte decât să stea zăvorâtă într-un dormitor îmbăcsit, cu o carte de rugăciuni! Mai bine orice, se simțea înclinată să spună. Dar poate e doar o fază, cum spune Richard, din cele prin care trec toate fetele. Poate e îndrăgostită. Dar de ce de domnișoara Kilman? Care a avut o viață amărâtă, firește; trebuie să ții seama de asta, iar Richard spunea că e o persoană foarte capabilă, că are un spirit istoric autentic. Oricum, erau inseparabile, iar Elizabeth, propria ei fiică, se ducea la împărtașanie; și nu-i păsa absolut deloc nici cum se îmbrăca, nici cum îi trata pe musafirii veniți să ia masa la ei, știind din experiență că extazul religios îi face pe oameni insensibili (ca și procesele); le tocește sentimentele, de vreme ce domnișoara Kilman ar fi făcut orice pentru ruși, postea crâncen de dragul austrieților, dar în relațiile personale provoca de-a dreptul torturi, atât era de insensibilă, îmbrăcată cum era într-un impermeabil verde. Purta haina asta de ani nenumărați; transpira; nici nu intra bine la tine și te și făcea să-i simți superioritatea, să-ți simți inferioritatea; cât e ea de săracă; cât ești tu de bogat; cum locuia într-o mahala fără o pernă sau un pat sau o carpetă sau așa ceva, cu sufletul tot ruginit de nemulțumirea asta obsedantă, concedierea ei de la școală în timpul războiului – biată faptură acrită! Firește, nu pe ea o detesta, ci ceea ce reprezenta ea ca idee, idee care absorbise în ea foarte multe lucruri care nu erau domnișoara Kilman; devenise unul dintre spectrele acelea cu care te lupti noaptea; unul dintre acele spectre care ne încălecă și sug jumătate din sângele vieții noastre, dominatori și despotici; de fapt, nu încapă îndoială că, aruncând încă o dată zarul, de-ar fi căzut deasupra negrul și